

מִסְכַּת בְּבוּרִים

פרק א - יש מביאין

מברין* היינו שחופר חריץ בקרקע בצד האילוך וכופף ענף בעודו מחובר לאילן לתוך החריץ, ומוציא ראש הענף לצד האחר וחוזר וממלא החריץ בעפר. ועל ידי זה ראש הענף נעשה לאילן נפרד ויונק הן מן הקרקע והן מן האילן הזקן.

א יש מביאין בבורים וקורין, מביאין ולא קורין, ויש שאינן מביאין. אלו שאינן מביאין, הנוטע לתוך שלו והבריך לתוך של יחיד או של רבים, וכן המבריך מתוך של יחיד או מתוך של חבריו או לתוך רשות הרבים, וכן המבריך מתוך של יחיד או מתוך של

יש מביאין בבורים וקורין פרשת ביכורים בשעת הבאתם כמפורש בתורה, ויש מביאין ולא קורין, ויש שאינן מביאין. אלו שאינן מביאין, הנוטע לתוך שלו והבריך לתוך של יחיד או של רבים - הנוטע בתוך רשותו ומוציא ייחור לתוך שדה חבריו או לתוך רשות הרבים, וכן המבריך מתוך של יחיד או מתוך של

רבינו עובדיה מברטנורא

א יש מביאין בבורים וקורין, מקרא בבורים, מארמי אובד אבי עד סוף הפרשה: והבריך לתוך של יחיד, שחפר גמא והטמין יחור של אילן בתוכה וכסהו בעפר, והוציא ראש היחור

לתוך שדה חבריו או בתוך רשות הרבים, וכן אם הנוטע עומדת בתוך של חבריו או בתוך רשות הרבים והוציא ראש היחור בתוך שלו, אינו מביא, כדמפרש בסמוך, לפי שאין כל הגדולים מאדמתו:

מקור חיים

א. מלשון 'ויברך את הגמלים', ע"ש שכופף היחור בארץ כמו כפיפת הרגלים של הגמלים (עין ב"ב יט: רש"י ד"ה מברין). ב. ר"ש (שביעית פ"ב מ"ו) כתב שהברכה שייך רק בגפן, אבל הרמב"ם נקט אילן סתם ומשמע ששייך גם בשאר אילנות (תוי"ט שם). ג. 'ואמרת אליו הגדתי היום' עד סוף הפרשה, כמפורש לקמן (פ"ג מ"ו). ובמ"ר ותו"ח תמהו על הרע"ב שכתב שקורין מארמי אובד אבי. ד. שלא ברשות. אבל אם נתן לו רשות, מביא וקורא (רמב"ם פ"ב הי"א ומהר"י קורקוס שם. ובראב"ד שם הי"ג כתב שרק הברכה כיון שהיא דבר מועט אינה מעכבת המצוה אם עשה ברשות, אבל על עיקר הנטיעה לא מהני קבלת רשות, וצריך שיהא בקרקע שלו ממש).

רבים לתוף שלו – וכן הנוטע ברשות חברו או ברשות הרבים ומוציא ייחור לתוף שלו^ה. הנוטע לתוף שלו והבריף לתוף שלו, ודרף היחיד ודרף הרבים באמצע – וכן מי שיש לו שתי גינות ודרך היחיד או דרך הרבים עובר

ביניהם, והוא נטע תוך גינה זו והוציא יחור לגינתו שבעבר השני, הרי זה אינו מביא – משום שאין כל הגידולין מאדמתו^ו. רבי יהודה אומר, פזה מביא – כשרשות הרבים באמצע מביא, שיש לו רשות לעשות חלל תחת רה"ר אם אינו מוזיק לרבים^ז:

מאיזה טעם אינו מביא, משום שנאמר, ראשית בפורי אדמתך, עד שיהו כל הגדולין מאדמתך^ט. האריסין – פועלים שמקבלים חלק מן הגידולים בשכרם,

רבים לתוף שלו. הנוטע לתוף שלו והבריף לתוף שלו, ודרף היחיד ודרף הרבים באמצע, הרי זה אינו מביא. רבי יהודה אומר, פזה מביא:

ב מאיזה טעם אינו מביא, משום שנאמר, ראשית בפורי אדמתך, עד שיהו כל הגדולין מאדמתך. האריסין

רבינו עובדיה מברטנורה

וְדָרַף הַיְחִיד אוֹ דָרַף הַרְבִּים בְּאֲמֵצֵעַ. כְּגוֹן שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁתֵּי גִנוֹת מִשְׁנֵי צְדֵי הַדְּרָכִים, אֵינוֹ מְבִיא, שְׂאֵין כָּל הַגְּדוּלִים מֵאֲדָמְתוֹ: פְּזָה מְבִיא. כִּיִּין שֶׁיֵּשׁ לוֹ רְשׁוֹת לְעִשׂוֹת כֵּן, שְׂמֵתָר לְעִשׂוֹת חָלַל תַּחַת רְשׁוֹת הַרְבִּים

מקור חיים

ה. בירושלמי מבואר שכל אלו אינם מביאים גם מפירות שגידלו בעיקר האילן, כי גם האילן יונק מהבריכה כדאיתא בערלה (פ"א מ"ה). ו. תוי"ט ציין למסכת פאה (פ"ב מ"א), שם מבאר הרע"ב שדרך היחיד היינו ד' אמות ודרך הרבים ט"ז אמות. (ולפ"ז משמע שכל שאין בו ד' אמות לכוי"ע מביא וקורא, וצ"ל שכיון שאין כאן יניקה של מקום ד' לא חשיב, ונקרא כל הגידולין מאדמתו). ז. כמבואר במשנה להלן, עי"ש. ח. סובר רבי אליעזר בב"ב (פ"ג מ"ח) שמתיר לעשות חלל תחת רשות הרבים אם עגלה טעונה אבנים יכולה להלך על גביו. ובירושלמי מפרש שמ"מ כיון שאין שלו לגמרי, שהרי אם בא אחר והשתמש באותו חלל שהוא עשה, זכה בו, הוי שלו ואינו שלו, ולכן מביא ואינו קורא. ט. קרא יתירא הוא, דהו"ל למימר ראשית ביכורין (רש"ס). י. בימי חז"ל היה נהוג ליתן לאריס מחצה או שליש או רביע מגידולי השדה. (תוספות בבא מציעא קג: ד"ה ואול) כתבו שכשבעל הבית נותן הורע הפועל מקבל מחצה שליש או רביע, וכשהפועל נותן הורע הוא מקבל החלק הגדול.

וְהַחֲכוּרוֹת וְהַסְקְרִיקוֹן וְהַגּוֹלָן, אֵין מְבִיאִין מְאוֹתוֹ הַטַּעַם, מְשׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר, רֵאשִׁית בְּבוּרֵי אֲדַמְתָּהּ:

רוצח שהבעלים נתנו לו הקרקע כדי שלא יהרגנו^א, וְהַגּוֹלָן, אֵין מְבִיאִין מְאוֹתוֹ הַטַּעַם, מְשׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר, רֵאשִׁית בְּבוּרֵי אֲדַמְתָּהּ – וכל אלו אין הקרקעות שלהם:

ג אֵין מְבִיאִין בְּבוּרֵים חוּץ מִשְׁבַּעַת הַמִּינִים. לֹא מִתְמָרִים שְׁבָהָרִים, אֵין מְבִיאִין בְּבוּרֵים חוּץ מִשְׁבַּעַת הַמִּינִים – אֵין מְבִיאִים בִּיכוּרִים אֶלֶּא מִשְׁבַּעַת הַמִּינִים. וְאֵף שְׁבַעַת הַמִּינִים, אֵין מְבִיאִים לֹא מִתְמָרִים שְׁבָהָרִים,

רבינו עובדיה מברטנורא

חֲכִירוֹת. מְקַבֵּל אֶת הַשְּׂדֵה בְּדָבָר קָצוּב, הָאֵידֵנָא לְשָׁקוֹל וְלִמְחַר תְּבַעֲנָא לִיהַי כֶּף וְכֶף כּוּרִים לְשָׁנָה, בֵּין שְׁהִיא בְּדִינָא: ג אֶלֶּא מִשְׁבַּעַת הַמִּינִין. דְּכַתִּיב עוֹשֶׂה הַרְבֵּה בֵּין שְׁהִיא עוֹשֶׂה מַעַט: (דְּבָרִים כו) מְרֵאשִׁית, וְלֹא כָּל רֵאשִׁית, סְקְרִיקוֹן. הוֹרֵג נַפְשׁוֹת, וְנוֹתֵן לוֹ קַרְקַע שְׁאֵין כָּל הַפְּרוֹת חֲכִיבִים בְּכּוּרִים אֶלֶּא כְּדֵי שְׁלֹא יִהְיֶנּוּ. וְלִשׁוֹן סְקְרִיקוֹן שְׁא שְׁבַעַת הַמִּינִין שֶׁנִּשְׁתַּבַּחָה בְּהֵן אֶרֶץ קַרְקַע וְהִנְחִיחִי. וְאֵף עַל גַּב דִּיְהִיב יִשְׂרָאֵל חֲטָה וְשַׁעוּרָה וְגו', וְדָבַשׁ לִיהַ לְפִי שְׁעָה, לֹא מְחִיל לִיהַ, דְּסָבַר הוּא דְּבַשׁ תְּמָרִים: מִתְמָרִים שְׁבָהָרִים

מקור חיים

יא. ולשון סקריקון שא קרקע והניחני. בפרק הניזקין (גיטין נה:) מסיק הש"ס שהסקריקין היו בפולמוס של טיטוס על ירושלים, ושלש גזרות היו שם. הראשונה היתה שכל גוי שאינו הורג ישראל ייהרג. השנייה היתה שכל גוי שהורג ישראל חייב לשלם ד' זוזי. גזירה השלישית היתה שכל שהורג ישראל ייהרג. הגמרא מסיק שבזמן שני גזירות הראשונות גוי שנתן לו ישראל קרקע כדי שלא יהרגנו, קנה אותו לגמרי, כי הישראל גמר ומקני מחמת מורא, והוי כתלאו וזבין דזביניה זביני (ב"ב מז:). אבל בזמן גזירה השלישית כשכבר ניטל מהם הרשות להרוג, הישראל אינו נתן בלב שלם וסבר מחר תבענא ליה בדינא. ואף שמפשוטו לשון הרע"ב משמע שירא שמה יהרגנו ולכן נתן לו, ע"כ איירי בזמן שלא היה להם רשות להרוג. יב. אפילו אחר שנתייאשו הבעלים, כי לקמן (פ"ב מ"ג) תנן שגולן וסיקריקון שתרמו תרומתן תרומה מה שא"כ בביכורים. וע"כ בגולן אחר יאוש איירי כי אם לא נתייאשו הבעלים גם תרומת גולן אינה תרומה (רמב"ם תרומות פ"ד הי"א וכסף משנה שם), וש"מ שבביכורים גם אחר יאוש אינו מביא (ירושלמי, וכן פסק הרמב"ם פ"ב הי"ב), וברדב"ז שם כתב הטעם משום שקרקע אינה נגזלת.

אנדרוגינוס בְּרִיָּה בַּפְּנֵי עֲצָמָה הוּא, וְלֹא יִכְלֹ חֲכָמִים לְהַכְרִיעַ עָלָיו אִם הוּא אִישׁ אוֹ אִשָּׁה – כֵּן אַנְדְּרוֹגִינוֹס הֵם אוֹתוֹ דַּבֵּר, אֲלֵא שְׁלֵא יָדוּעַ אִם הֵם אִישׁ אוֹ אִשָּׁה^ט. אֲבָל טְמֻטּוֹם אֵינּוּ כֵּן, פְּעָמִים שֶׁהוּא אִישׁ, פְּעָמִים שֶׁהוּא אִשָּׁה:

אנדרוגינוס בְּרִיָּה בַּפְּנֵי עֲצָמָה הוּא, וְלֹא יִכְלֹ חֲכָמִים לְהַכְרִיעַ עָלָיו אִם הוּא אִישׁ אוֹ אִשָּׁה. אֲבָל טְמֻטּוֹם אֵינּוּ כֵּן, פְּעָמִים שֶׁהוּא אִישׁ, פְּעָמִים שֶׁהוּא אִשָּׁה:

סְלִיק מַסְפַּת בְּכוֹרִים וְכוּלָּה סֵדֶר זְרָעִים פְּסִיעָתָא דְשִׁמְיָא

מקור חיים

יט. גם התנא דכל הפרק סובר כן וצל"ע מה בא רבי יוסי לחדש. ונחלקו בזה הר"ש ורמ"ע מפאנו. להר"ש בא לחלוק, כי לתנא קמא ליכא רק ב' ספיקות או איש או אשה, אבל רבי יוסי סובר שיתכן גם שהוא בריה בפני עצמו ואינו לא איש ולא אשה. אבל לרמ"ע מפאנו לא בא רבי יוסי לחלוק, אלא הא קמ"ל דמאן תנא של פרק זה, רבי יוסי הוא. וכך הוא בחסדי דוד שכתב שה"ק שרבי יוסי אומר. ועיין עוד בחסדי דוד שמאריך לבאר שבאמת יש אנדרוגינוס שהזכרות יותר חזק אצלם ויש שהנקבות יותר חזק, אבל מחמת שלא רצו חכמים לסמוך על בדיקת הדברים אמרו שלכל אנדרוגינוס יש דיני זכר ונקבה לחומרא. ומה שמסיים ולא יכלו חכמים כו' יכולים הם, כי כל רז לא אניס להו, אלא שלא רצו ליתן תורת כל אחד בידיה כי היכי דלא תיפוק מיניה חורבא.